

Футурологічний конгрес

Станіслав Лем

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

В осьмий Світовий Футурологічний Конгрес відбувся в Костарікані. Правду кажучи, я б і не поїхав до Нонаса, якби не професор Тарантоґа, який дав мені зрозуміти, що саме цього він від мене й очікує. Крім того, він сказав (а це мене також зачепило), що сьогодні астронавтика є лише формою втечі від земних справ. Кожний, кого вже все дістало, вирушає в Галактику, розраховуючи на те, що найгірше на Землі відбудеться тоді, коли його там не буде. Насправді ж я не раз, особливо під час своїх перших подорожей, повертався додому з острахом, видивляючись через ілюмінатор на свою Землю — чи не нагадує вона, бува, печеної картоплини? Тож я не надто з ним сперечався, а лише зауважив, що на футурології не знаюся, на що Тарантоґа відповів: ніхто не знається на помпах аж так добре, але всі ми спішимо на позиції, коли чуємо крик: «На помпи!».

Управління Футурологічного Товариства обрало Костарікану як місце проведення нарад, оскільки конгрес був присвячений демографічному вибухові й засобам його протидії, а Костарікана на той час мала найбільший приріст населення у світі, тож під тиском такої реальності ми повинні були радитися якомога результативніше. Щоправда, була й інша причина, але її називали лише недоброзичливці: новий готель, побудований корпорацією «Гілтон» в Нонасі, на той час пустував, а на конгрес мало прибути стільки футурологів, скільки й журналістів. Оскільки після конгресу від того готелю все одно камінця на камінці не лишилося, я можу, не боячись звинувачень у рекламі, з чистим сумлінням заявити, що цей «Гілтон» був неперевершеним. У моїх вустах ці слова набувають особливої ваги, оскільки я небезпідставно вважаю себе сибаритом від народження і лише почуття обов'язку схиляє мене відмовлятися від домашнього комфорту на користь астронавтських мук.

Костаріканський «Гілтон» став шестиповерховою свічкою височів над пласким п'ятиповерховим цоколем, на даху якого розміщувалися тенісні корти, басейни, солярії, доріжки для картингу, каруселі, які водночас були рулетками, тир (там можна було стріляти на вибір у будь-які манекени, до кого лише душа прихилилася, а спеціальні замовлення виконувалися впродовж двадцяти чотирьох годин), а також концертна мушля із механізмом вприскування сльозогінного газу. Мені дістався номер на сотому поверсі, з якого я міг спостерігати лише за синьо-брунатною хмарою смогу, яка вкривала місто. Деяке обладнання готелю змусило мене замислитися: наприклад, триметрова жердина в кутку яшмової ванни, розмальована захисною фарбою маскувальна накидка в шафі чи лантух із сухарями під ліжком. У ванні поряд із рушниками висів товстелезний моток альпіністської мотузки, а крім того, коли я вперше увіпхав ключ у замок Yale 1, то помітив на дверях табличку з написом: «Дирекція “Гілтона” гарантує відсутність БОМБ у цьому приміщенні».

Сьогодні, як відомо, вчені поділяються на стаціонарних і мандрівних. Стаціонарні по-старосвітськи проводять якісь дослідження, а мандрівні натомість беруть участь у яких тільки можна міжнародних конференціях і конгресах. Вченого другої групи легко впізнати: в лацкані він завжди має візитівку з власним прізвищем і науковим ступенем, а в кишенях — розклад авіаліній; він носить реміні без металевих елементів, а його теки закриваються на пластикові замочки — все для того, аби не активувати зайвий раз системи безпеки, яка в аеропортах просвітлює всіх, хто сідає на літак, і виявляє зброю — холодну та вогнепальну. Такий учений вивчає фахову літературу в автобусах аеропортів, у залах очікувань, в літаках і готельних барах.

Не знаючи з очевидних причин особливостей земної культури останніх років, у Бангкоку, Афінах і самій Костарікані я кілька разів

активував сирену в аеропортах, але ніяк не можу цьому запобігти, бо ж маю шість металевих пломб (з амальгами). Я планував замінити їх порцеляновими в самому Нонасі, але після кількох несподіваних випадків я передумав. А щодо мотузки, жердини, сухарів і маскувальної накидки, то один із членів американської футурологічної делегації поблажливо пояснив мені, що готельна справа нашої доби вдається до раніше не використовуваних засобів безпеки. Кожний такий предмет, розміщений у номерах, збільшує шанс на виживання гостей готелю. Через власну легковажність я, втім, не приділив цим словам належної уваги.

Наради мали початися після опівдня першого дня, а вранці нам уже було доставлено комплекти конференційних матеріалів в елегантних виданнях, у красивому графічному оформленні з багатьма додатками. Особливо оригінально виглядали квитки з блакитного сатину, на яких було надруковано слова «Копуляційна перепустка». На сучасних наукових конференціях теж позначився демографічний вибух, оскільки кількість футурологів зростала з тією ж швидкістю, з якою збільшувалося все людство, тож на з'їздах тепер панували штовханина і метушня. Про виголошення доповідей уже й не йшлося — треба було вивчити їх завчасно. Але зранку було не до цього, оскільки господарі запросили нас на келишок вина. Ця маленька урочистість відбулася майже без проблем, якщо не брати до уваги обкидання гнилими помідорами делегації Сполучених Штатів Америки. Уже з келихом у руці я дізнався від Джима Стентора, знайомого журналіста з United Press International, що ні світ ні зоря викрали консула і третього аташе посольства Америки в Костарікані. Викрадачі-екстремісти за звільнення дипломатів вимагали випустити політичних в'язнів, а щоби підкреслити вагу своїх вимог, членам посольства й урядовим чиновникам відправили по зубові своїх заручників, обіцяючи вдатися до жорстокіших методів. Однак цей дисонанс загалом не

порушив теплої атмосфери вранішнього коктейлю. Був там і особисто посол США, який навіть виголосив коротеньку промову про важливість міжнародної співпраці, щоправда, говорив він в оточенні шести широкоплечих чоловіків, одягнених у цивільне, які тримали на мушці кожного з нас. Визнаю, що я був цим дещо стурбований, особливо враховуючи те, що темношкірий делегат від Індії, який саме стояв біля мене й жакливо кашляв, раптом забажав витерти ніс та поліз за хустинкою до кишені... Речник Футурологічного Товариства потім запевняв мене, що вжиті заходи були абсолютно необхідні й гуманні. Охорона користується лише зброєю великого калібру з малою пробивною силою, так само як і варта на бортах пасажирських літаків, завдяки чому ніхто сторонній не може бути травмований, на відміну від давніх часів, коли траплялося так, що куля, якою вбивали терориста, проходила навиліт через іще шістьох чи сімох ні в чому не винних пасажирів. А втім, картину, коли людина під прицільним вогнем падає на землю прямо у вас під ногами, навряд чи можна назвати приємною, навіть якщо йдеться про звичайне непорозуміння, яке потім стає причиною обміну дипломатичними нотами із вибаченнями.

Але замість того, щоби роздумувати про гуманну балістику, я мав би пояснити, чому впродовж цілого дня я ніяк не міг ознайомитися з матеріалами конференції. Майже забувши про те, з яким поспіхом перевдягав закривавлену сорочку, я проти власних звичок пішов снідати до готельного бару. Вранці я завжди їм яйця «в мішечок», а готелю, в якому можна було б замовити такі яйця з непошкодженим жовтком, як це не жакливо, ще не побудували. Це пов'язано з тим, що кількість столичних готелів постійно зростає. А коли кухню від номера відділяє півтори милі, уже ніщо не врятує жовтка від розбиття. Наскільки я знаю, цю проблему досліджували фахівці з «Гілтона», які єдиним можливим способом зарадити цьому визнали ліфти, що рухаються з надзвуковою швидкістю, однак так

званий sonic boom — гуркіт, спричинюваний переходом на надзвукову швидкість — у замкненому просторі будівлі викликав би розрив перетинків у всіх гостей готелю. Ще можна було зробити так, щоби кухонний автомат поставляв сирі яйця, які в номері просто на ваших очах робот приготує «в мішечок», але з такою перспективою було вже й не далеко до того, щоби возити клітку живих курей по коридорах «Гілтона». Саме через це я зранку спустився до бару. Майже завжди 95 відсотків гостей готелю є учасниками всіляких з'їздів і конференцій, а гість-самітник, турист-солітер без візитівки в лацкані та папки, напханої шпargarлками з конференційними матеріалами, траплявся тут так само часто, як перлина в пустелі. Окрім нашої конференції, у Костарікані відбувалися також Конференція Молодих Протестувальників з угруповання «Тигри», З'їзд Видавців Визволеної Літератури та Філуменічного Товариства 2. Зазвичай таким групам дають номери на одному поверсі; але від дирекції, яка бажала висловити особливу повагу, я отримав номер на сотому поверсі, оскільки там ріс власний пальмовий гай, в якому відбувалися концерти Баха, оркестр був суто жіночий і, граючи, виконував синхронний стриптиз. Усе це мені зовсім не було потрібно, але, на жаль, не знайшлося жодного іншого вільного номера, тож я мусив лишатися там, де мене поселили. Щойно я сів у барі на своєму поверсі, як мій плечистий сусід, кучерявий бородань (з його бороди, мовби з меню, я міг прочитати всі страви, які він їв упродовж минулого тижня), підсунув мені під ніс важку, оздоблену кутими прикрасами дубельтівку, яку носив напереваги через плече, і, простувато сміючись, запитав, що я думаю про його папінтівку. Я й гадки не мав, що це означає, але вирішив у цьому не зізнаватися. Найліпшою тактикою під час випадкових знайомств є мовчання. Як він сам пояснив мені, подвійний штуцер, обладнаний лазерним прицілом та пришвидшеним спуском і заряджальним пристроєм, є

найкращою зброєю проти Папи Римського. Не замовкаючи ні на хвилину, він витягнув з кишені пом'яту фотографію, на якій він цілився в манекен з пілеолусом З. За його словами, він уже досяг найвищої майстерності, а тепер вирушає у Рим, щоби застрелити Святого Отця прямо під Базилікою Св. Петра. Я не вірив жодному його слову, хоча він, досі не замовкаючи, показав мені заброньований авіаквиток, требник і екскурсійний проспект для американських католиків, а потім на додачу витягнув ще й пачку набойів з голівками, на яких були вирізані хрести. Для економії він придбав квиток лише в один бік, бо гадав, що розлучені паломники роздеруть його на шматки. Ця перспектива, здається, його дуже втішала. Спочатку я подумав, що маю справу з божевільним чи професійним екстремістом-динамітником, яких тепер хоч греблю гати, але й у цьому помилився. Розмовляючи безперестанку й постійно сповзаючи зі свого високого стільця, позаяк дубельтівка тягнула його додолу, він зізнався мені, що є щирим, правовірним католиком, а тому спланована ним акція (він називав її «акція П») буде лише більшою жертвою з його боку. Він прагнув пробудити свідомість людства, а що може зробити це краще, ніж такий межовий вчинок? Він зробить те саме, говорив він мені, що, згідно зі Святим Письмом, повинен був зробити Авраам з Ісаком, але лише навпаки, позаяк він уб'є не сина, а отця, на додачу ще й святого. Тим самим він доведе свою найвищу жертвовність, на яку лише може бути здатний християнин, оскільки віддасть своє тіло на муки, а душу прирече на страждання, і все заради того, щоби відкрити людству очі. «Щось тут, — подумав я, — надто багато любителів відкривання очей». Непереконаний цією філіппікою, я пішов рятувати Папу, себто повідомити комусь про цей план, але Стентор, якого я зустрів у барі на 77-му поверсі, навіть не дослухав мене, сказавши, що серед дарунків, які піднесла Адріану XI остання делегація американських вірян, було дві годинникові бомби й один

бутель, наповнений не вином для літургій, а нітрогліцерином. Його спокій я зрозумів трохи краще, коли він повідомив, що екстремісти щойно прислали до посольства ногу, але поки невідомо, чию. Зрештою, він не договорив, бо його покликали до телефону — схоже, хтось підпалив себе на Avenida Romana на знак протесту. На 77-му поверсі у барі панувала зовсім інакша атмосфера, ніж у мене нагорі; тут було більше босих дівчат у сітчастих сорочках до пояса, подекуди із шаблями. Частина з них мала довгі коси, укладені за останньою модою, прикріплені до кулонів на шиї або до обруча із цвяшками. Я не знаю, були це філуменістки чи, може, секретарки із Товариства Визволених Видавців. Висновуючи з яскравих знімків, які вони розглядали, йшлося все-таки про спеціалізовані видавництва. Я з'їхав на 9 поверхів нижче, де поселилися мої футурологи, й удруге випив у барі з Альфонсом Мовіном з Agence France Press. Я востаннє зробив спробу врятувати Папу Римського, але Мовін сприйняв мою розповідь стоїчно, а потім тільки буркнув, що минулого місяця якийсь австралійський паломник уже стріляв у Ватикані, але зовсім з інших ідейних позицій. Мовін розраховував на цікаве інтерв'ю для свого агентства з якимось Мануелем Пірульо, на якого полювали ФБР, Головне управління національної безпеки Франції, Інтерпол, а також багато інших підрозділів поліції, бо ж він був засновником фірми з надання послуг нового типу — працював як експерт із вбивств вибуховими засобами (його знали під псевдонімом «Бомбардувальник») — і знаний своєю безідейністю. Коли руденька дівчина у чомусь, що нагадувало мереживну нічну сорочку, густо подірявлену автоматною чергою, підійшла до нашого столика (це була посланниця екстремістів, яка мала провести репортера до їхньої штаб-квартири), Мовін пішов, лишивши мені рекламну картку Пірульо. З неї я довідався, що зараз саме час покінчити із безвідповідальними діями аматорів, які не здатні навіть відрізнити динаміт від меленіту, а ціаністу ртуть від

бікфордського шнура; що у часи високої спеціалізації ніщо не робиться власними руками, а слід покластися на професіоналізм і сумління фахівців. На звороті реклами був цінник послуг з перерахунком на валюти найбільш розвинених країн світу.

Уже з'явилися перші гості з густими бородами й кущуватими вусами, здебільшого молоді люди, у піжамах чи без них, а шестеро офіціантів винесли торт. Побачивши цей найнеприсойніший десерт свого життя, я вже не сумнівався: я помилився залом і випадково потрапив на банкет Визволеної Літератури. Збрехавши, що у мене загубилася секретарка, я чимдуж втік звідти і з'їхав на один поверх нижче, врешті діставшись до Пурпурової зали (а не до Рожевої, з якої я щойно вийшов), що вже була повна. Розчарування, викликане скромністю прийому, я приховував, як міг. Гарячих страв не було, крім того, усі мушили стояти, оскільки аби гості менше з'їли, із зали винесли всі стільці та крісла, тож довелося проявити необхідну в таких ситуаціях спритність, позаяк навколо тарелів із найситнішою їжею була страшенна штовханина. Сеньйор Кільоне, представник костаріканської секції Футурологічного Товариства, із чарівною усмішкою пояснював, що лукуллівість 7 була б недоречною, особливо враховуючи те, що предметом нарад буде зокрема й тема голоду, що загрожує людству. Крім того, траплялися також скептики, які говорили, що Товариству урізали дотації і саме цим варто пояснювати таку жохітну ощадливість. Журналісти, будучи професійно приреченими до самопожертви, крутилися серед нас, аби взяти невеличкі інтерв'ю у світил закордонної прогностики. Замість посла США з'явився лише третій секретар посольства зі значною охороною, він один був у смокінгу (під піжамою таки складнувато приховати бронежилет). Я також чув, що міських гостей у холі перевіряли особливо ретельно, тож там уже, мабуть, накопичилася чимала купка конфіскованої зброї. Самі наради були призначені лише на п'яту, тож часу ще було вдосталь, аби

відпочити трохи у себе, тому я поїхав на сотий поверх. Після пересолених салатиків мене мучила спрага, але оскільки бар на моєму поверсі окупували протестувальники й динамітники зі своїми дівчатами, а на сьогодні мені вже вистачало балачок із тим папістом (чи антипапістом?), тому я задовольнився склянкою води з крана. Тільки-но я випив її, як у ванній і всіх кімнатах номера згасло світло, а телефон, якого б номера я не набирав, з'єднував мене лише з автовідповідачем, що розповідав казку про Попелюшку. Я хотів спуститися, але ліфти не працювали. Я чув хоріві співи протестувальників, які тепер ще й пострілювали в такт, але — я мав надію — не прицільно. Такі речі трапляються навіть у першокласних готелях, але через те вони не менше дратують, однак мене здивувала радше власна реакція. Мій настрій, спочатку якийсь бридкий після розмови з тим папістом, лише покращувався. Навпомацки пробираючись номером і наштотхуючись на крісла, я поблажливо усміхнувся в темряву, і навіть коліно, до крові розбите об валізи, не зменшило моєї доброзичливості до світу. Намацавши на нічному столикові залишки їжі, які між сніданком і ленчем заніс у номер, я вирвав із програми конференції аркуш паперу, зібгав його, встромив у кружечок масла та клацнув запальничкою. Так я виготовив чадну, але все-таки свічку, під мерехтіння якої всівся у крісло, позаяк мав ще 30 дві години дозвілля, включно із годинною прогулянкою сходами (оскільки ліфт не працював). Мій духовний стан зазнавав подальших змін, за якими я спостерігав із неабияким зацікавленням. Мені було весело, просто-таки прекрасно! Я міг за секунду навести цілу купу аргументів на захист того, що зі мною діялось. Мені здавалося, що апартамент «Гілтона», занурений у таємничу єгипетську темряву, сповнений чаду й кіптяви від масляного каганчика, з телефоном, що розповідає казки, є одним із найкращих місцин на землі, які лише можна собі уявити. Більше того, я відчував непереможне бажання погладжувати когось по

голові або потиснути руку близької людини, дивлячись глибоко і відверто один одному у вічі.

• • •

Далі — у повній книжці «Футурологічний конгрес».
nashaknyga.com.ua